

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

Czym jest dla nas natura? Warsztaty

What is nature to us? Workshop

Prowadzący: prof. Piotr Skubała

Miejsce realizacji: Park Śląski (Chorzów)

Data: 05.07.2023

Grupa docelowa: studenci Wydziału Humanistycznego UŚ

Czas realizacji: 60 minut

Cele warsztatów:

- wiadomości
 - zapoznanie z całościowym (holistycznym) obrazem świata
 - charakterystyka ekologicznego sposobu myślenia i wrażliwości
- umiejętności
 - ocena własnej postawy wobec otaczającego świata, systemu wartości, którym się kierujemy w życiu
 - kształtowanie szacunku dla wszelkich form życia na Ziemi
 - budzenie współczucia dla wszystkich istot żywych

Środki dydaktyczne: teksty dokumentów, kartki papieru, sznurek

Metoda: pogadanka, dyskusja, ćwiczenia praktyczne, zabawa symulacyjna

Literatura:

- Devall B., Session G. 1994. Ekologia głęboka. Pusty Obłok, Warszawa.
- Skubała P. 1997. Szukając źródeł głębokiej ekologii, czyli co łączy naukę społeczną Indian, myśl chrześcijańską i ekologię naukową. Centrum Studiów nad Człowiekiem i Środowiskiem, Uniwersytet Śląski, Problemy środowiska i jego ochrony, część 5: 137-151.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

- Skubała P., Kukowka I. 2010. Zrozumieć przyrodę na nowo. 10 zasad jak uczyć o przyrodzie, by budować motywację do działań ekologicznych. Zeszyty Ekologiczne, Zeszyt 1. Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot, Bystra, <https://pracownia.org.pl/upload/filemanager/pracownia.org.pl/Publikacje/Zeszyty-ekologiczne-1.pdf>
- Thich Nhat Hanh 1991. Każdy krok niesie pokój. Jacek Santorski and CO Agencja Wydawnicza, Warszawa.

Przebieg warsztatów

1. Czym jest dla Ciebie przyroda? (dyskusja)

Na wstępie zadajemy uczestnikom pytania: *Czym jest dla Ciebie przyroda?, Jaką rolę spełnia w Twoim życiu?, Jakimi słowami mógłbyś ja opisać?* Staramy się zachęcić wszystkich uczestników do krótkiej refleksji nad naturą. Na zakończenie czytamy im tekst Jerzego Oszeldy, który jest jego piękną refleksją o naturze (załącznik 1).

2. Ludzie i przyroda w prawodawstwie (pogadanka, dyskusja)

Zapoznajemy uczestników z najważniejszym dokumentem – Światową Kartą Przyrody (załącznik nr 2), który ludzkość przyjęła na konferencji ONZ w 1982 z inicjatywy Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych (IUCN) oraz Światowego Programu Ochrony Środowiska (UNEP). Uznaje się w nim potrzebę ochrony przyrody za warunek ciągłości cywilizacji i przetrwania człowieka, formułuje ogólne założenia w tym zakresie. Uczestnicy otrzymują tekst Światowej Karty Przyrody i każdy z nich czyta zaznaczony fragment. Potem odbywa się dyskusja na jej temat, padają m.in. takie pytania: *Jakie emocje Ci towarzyszyły w trakcie czytania Karty?, Czy zgadzasz się w pełni z wszystkimi postanowieniami?, Co sądzisz o fragmencie, który...*

3. Zabawa: „Jestem z Tobą powiązany” (zabawa symulacyjna)

Celem tej zabawy jest ukazanie wielostronnych powiązań każdego z nas z całym otaczającym środowiskiem.

- Stajemy w kręgu. Prowadzący ma w ręku kłębek sznurka.
- Wybiera 1 osobę i rzuca do niej sznurek i wypowiada zdanie: „Jestem z Tobą powiązany, ponieważ ...”
- Zabawę kończymy, gdy wszyscy będą powiązani, a kłębek wróci do kogoś, kto już trzyma sznurek.
- Kiedy jesteśmy powiązani, krótko omawiamy sytuację.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

- Odrzucamy do siebie sznurek w odwrotnej kolejności, do osób, od których staliśmy sznurek. Przy odrzucaniu trzeba powiedzieć, dlaczego ktoś do mnie rzucił (np. Ania rzuciła do mnie, bo obie oddychamy tym samym powietrzem).
- Na końcu prowadzimy dyskusję o tym, co jest nam wszystkim potrzebne do życia i na jak wiele sposobów jesteśmy powiązani ze sobą i z całym otaczającym światem przyrody.

4. Jestem kołem, chcę uleczyć Cię (ćwiczenia praktyczne)

Proponujemy uczestnikom, aby zastanowili się: *Co boli ich z rzeczy, które obserwują wokół siebie, w przyrodzie, swoim życiu osobistym?, Co chcieliby zmienić w świecie, w którym żyją? Jak chcą, aby wyglądały ich relacje z przyrodą?* Zwracamy im uwagę, aby te pragnienia w miarę możliwości dotyczyły przyrody.

Następnie stajemy w kręgu, uczymy uczestników słów piosenki oraz kroków do tańca, wzorowanego na indiańskim tańcu uzdrowienia. Prosimy, aby kolejno uczestnicy wyrażali swoje pragnienia odnoszące się do przyrody słowami: *Życzę Ci przyrodo, aby...* Cała grupa odpowiada wtedy: *Dziękuję Ci, człowieku* (załącznik nr 3).

5. Kontemplacja kartki papieru. Współistnienie (ćwiczenia praktyczne)

Rozdajemy uczestnikom puste kartki papieru i prosimy, aby skupili na niej uwagę, w trakcie gdy prowadzący czyta tekst wietnamskiego mnicha buddyjskiego pt. "Kontemplacja kartki papieru. Współistnienie" (załącznik nr 4). Tekst ten przybliży, w sposób poetycki, całościową wizję świata, podkreślając, że przyroda i ludzie to jedna integralna całość.

WNIOSKI

Uczestniczki i uczestnicy ocenili spotkanie jako inspirujące, otwierające horyzonty oraz zapewniające narzędzia do zastosowania w praktyce szkolnej.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

„Natura jest pełna pytań i odpowiedzi, cudownych snów i niezwykłych opowieści. Potrafi malować, komponować muzykę, pisać poematy i wiersze. Jest najlepszym filozofem i mędrce, ale także najpowszedniejszą, najprostsza mądrością. Stojąc z boku kpi sobie z naszych niezliczonych błędów i pomyłek. Potrafi krzyknąć, tańczyć, płakać i dawać ci znaki, jakich tylko pragniesz. Wszystko zależy od twojej wrażliwości, umiejętności słuchania

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

i patrzenia. W Naturze mieści się wszystko, bez wyjątku. Natura jest niewinna i piękna, i chociaż człowiek zadał jej tyle cierpienia i bólu i wciąż je zadaje, ona nie obraża się na niego. Jak można gniewać się na kogoś, czyj umysł jest w stanie takiego pomieszania i tak chory, że choruje cała jego istota?”

Jerzy Oszelda

Załącznik nr 2

Światowa karta przyrody (fragmenty)

(przyjęta w październiku 1982 przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych)

ZGROMADZENIE Ogólne potwierdzając podstawowe cele Narodów Zjednoczonych, w szczególności utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, rozwój przyjaznych stosunków między narodami i realizację współpracy międzynarodowej w rozstrzygnięciu problemów międzynarodowych w dziedzinach ekonomicznej, społecznej, kulturalnej, intelektualnej lub humanitarnej.

- świadome, że
 - a) ludzkość jest częścią przyrody i życie zależy od nieprzerwanego funkcjonowania systemów naturalnych, które są źródłem energii i środków żywności.
 - b) cywilizacja ma swoje korzenie w przyrodzie, która kształtowała kulturę ludzką i wpływała na wszelkie dzieła artystyczne i naukowe, a człowiek żyjąc w harmonii z przyrodą ma najlepsze możliwości rozwijania swojej twórczości i organizowania wolnego czasu.
- przekonane, że
 - a) każda forma życia jest wyjątkową i zasługuje na szacunek, jakakolwiek byłaby jej użyteczność dla człowieka, i aby uznać istotną wartość innych organizmów żyjących, człowiek powinien kierować się kodeksem moralnym postępowania.
 - b) człowiek może, przez swoje czyny lub przez ich następstwa, przekształcać przyrodę i wyczerpywać jej zasoby i dlatego powinien w pełni uznać, że pilne jest utrzymanie równowagi i jakości przyrody oraz chronienie zasobów naturalnych.
- Przyjmuje w tych celach niniejszą Światową Kartę Przyrody, która proklamuje następujące zasady ochrony, zgodnie z którymi powinien być kierowany i oceniany każdy czyn człowieka, naruszający przyrodę.

OGÓLNE ZASADY

1. Przyroda powinna być szanowana, a jej istotne procesy nie mogą być zakłócanie.
2. Genetyczny potencjał życia na Ziemi nie może być zagrożony; liczebność populacji wszystkich form życia, dzikich i oswojonych, musi zapewnić przynajmniej ich przetrwanie, a warunki służące temu celowi muszą być spełnione.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

3. Wszystkie obszary, zarówno lądy, jak i morza, muszą podlegać ochronie według niniejszych zasad; specjalną ochroną należy objąć obszary unikalne oraz obszary właściwe dla różnych ekosystemów i rzadkich, zagrożonych gatunków.
4. Ekosystemy i organizmy, jak również zasoby lądowe, morskie i atmosferyczne użytkowane przez człowieka, mają być zarządzane w sposób umożliwiający osiągnięcie i utrzymanie optymalnego, zrównoważonego rozwoju, lecz nie kosztem zagrożenia integralności innych ekosystemów czy gatunków, z którymi te ekosystemy i organizmy współistnieją.
5. Natura winna być zabezpieczona przed degradacją spowodowaną działaniami wojennymi bądź innymi wrogimi poczynaniami.

Załącznik nr 3

Jestem kołem

Chcę uleczyć Cię

Jesteś kołem

Chcesz uleczyć mnie

Jesteśmy razem my to jeden krąg

Jesteśmy razem my to jedno

Załącznik nr 4

KONTEMPLACJA KARTY PAPIERU – WSPÓLISTNIENIE

Każdy, kto ma duszę, z łatwością dostrzeże chmurę unoszącą się w tej karcie papieru. Bez chmury nie ma deszczu, nie rosną drzewa, bez drzewa nie ma papieru. Chmura jest nieodzowna dla zaistnienia papieru. Bez chmury nie ma papieru, więc skoro jest tutaj ta karta – jest także chmura. Chmura i papier, można powiedzieć, współistnieją.

Nadal uważnie wpatrując się w kartę papieru możemy dostrzec światło słoneczne. Las nie urośnie bez słońca. Nic nie jest w stanie rosnąć bez słońca, więc słońce musi być w tej karcie papieru. Papier i światło słoneczne współistnieją. Jeśli będziemy wpatrywać się dalej, dostrzeżemy drwala, który ściął drzewo i zawiózł je do papierni. Dostrzeżemy również pszenicę, ponieważ drwal nie może pracować bez codziennej porcji chleba, więc pszenica, która stała się jego chlebem, również jest obecna w tej kartce papieru. Są tu również obecni ojciec i matka drwala. Patrząc w ten sposób, widzimy, że bez tego wszystkiego nasz papier nie mógłby istnieć. Kiedy spojrzymy jeszcze głębiej, zauważymy samych siebie. Nie jest to trudne. Kiedy patrzymy na kartkę, wtedy staje się ona częścią naszej percepcji. Jest w niej mój umysł i są nasze umysły. Można powiedzieć, że w tej kartce zawiera się wszystko. Nie potrafimy

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

wskazać ani jednej rzeczy, której by w niej nie było. Są w niej czas i przestrzeń, ziemia, deszcz i minerały, słońce, chmury, rzeki i ciepło. Nie ma rzeczy, która by nie współistniała z naszą kartką papieru.

Istnieć znaczy współistnieć. Nie możemy po prostu istnieć. Musimy współistnieć ze wszystkim. Ta kartka papieru istnieje, ponieważ wszystko inne istnieje.

Spróbujmy teraz jeden z trzech elementów zawrócić do jego źródła, na przykład światło słoneczne zawrócić z powrotem do Słońca. Czy możliwe będzie istnienie tej kartki papieru? Nie, nic nie może istnieć bez Słońca. Jeśli zawrócimy drwa do matki, również nie będziemy mieli papieru. Ten papier jest w całości złożony z niepapierowych elementów. Jeśli niepapierowe elementy zawrócimy do ich źródeł, nie będziemy mieli papieru. Ten cieniutki arkusz zawiera w sobie cały wszechświat.

[Thich Nhat Hanh. Każdy krok niesie pokój. Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza]

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*